

JOANNA NIEWĘGŁOWSKA
studentka IV roku Historii

ŁAZY WCZORAJ I DZIŚ¹

Wieś Łazy leży na terenie gminy Łuków, na południowy-wschód od linii kolejowej Siedlce-Terespol, na wysokości stacji Łuków-Zapowiednik, w odległości ok. 2 km od niej i na prawym brzegu rzeki Krzny.

Pierwsze wzmianki historyczne o Łazach pochodzą z dokumentu wystawionego w 1418 r.² dla Wojciecha Jastrzębca. Dokument ten wyznaczał granice parafii łukowskiej, zaś w jej skład wśród trzydziestu czterech wsi wchodziły również Łazy.

Z zapisu rejestru poborowego z 1620 r.³ dowiadujemy się, iż do majątku Łazy wliczał się młyn wodny na Krznie Południowej. Stąd wniosek, że w owym czasie Krzna była rzeką dosyć dużą i wartko płynącą. Czego nie można powiedzieć o jej odcinku przepływającym przez zachodni kraniec Łukowa. Im bardziej na wschód, tym Krzna jest szersza (2-3 m) i nieco głębsza (40-50 cm).

W 1812 r.⁴ Łazy pojawiły się na trasie przemarszu wojsk Napoleona na Rosję. Wieś była prawdopodobnie jednym z wielu punktów aprowizacyjnych dla armii cesarza.

W 1827 r.⁵ w Łazach były czterdzieści trzy domy, dwustu osiemdziesięciu pięciu mieszkańców i ponad dwa tys. mr rozległości. Z kolei

¹ Praca semestralna z Nauk Pomocniczych Historii napisana pod kierunkiem dr. Witolda Bobryka.

² *Z przeszłości Ziemi Łukowskiej*, pr. zb. pod red. R. Orłowskiego i J. Szaflika, Lublin 1959, s. 47; *Łuków i Ziemia Łukowska. Kalendarium 1233-1994*, zebrał i oprac. Z. Wolski, Łuków 1996, s. 11.

³ H. Szczęśniak, *Łazy – stara wieś rycerska*, „Puls Naszego Regionu” 2003, nr 11(15).

⁴ Wywiad przeprowadzony z Władysławem Oknińskim przeprowadzony dnia 6 marca 2005 r.

⁵ H. Szczęśniak, op. cit.; *Słownik Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, pr. zb. pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Walewskiego, t. V, z. 56, Warszawa 1884, s. 625.

w drugiej połowie XIX w. w Łazach było pięćdziesiąt sześć domów, pięćset dwudziestu trzech mieszkańców i tysiąc pięć mr⁶.

W tym też mniej więcej czasie w majątku Łazy istniała prawdopodobnie dużych rozmiarów gorzelnia⁷ i warzelnia piwa⁸, która po latach funkcjonowania przestała w końcu przynosić dochody. Po uwłaszczeniu włościan w 1864 r.⁹ gospodarstwa w dużych majątkach stały się nieopłacalne, po tym jak właściciele stracili darmową siłę roboczą i nie potrafili przestawić swych gospodarstw z systemu ekstensywnego na intensywny (w dużej części z braku gotówki). Często jedynymi dochodami szlachty były te pochodzące właśnie z gospodarstw, na których do tej pory pracowali chłopci. Zaczęło więc występować zjawisko masowej wyprzedaży ziemi. Tak również stało się z dużą częścią Łazów. Większość terenów wystawionych na sprzedaż zakupili koloniści niemieccy, którzy wybudowali tutaj szkołę i kaplicę. Osiedlili się oni we wschodniej części wsi, którą do dziś nazywa się Kolonie.

Niedaleko od ich miejsca zamieszkania znajdował się niemiecki cmentarz. Miejsce to porasta teraz las. Niemcy mieszkali tutaj do końca drugiej wojny światowej. Większość z nich, w obawie represji ze strony ludności polskiej, opuściła te tereny i wróciła do Niemiec.

Do 1927 r.¹⁰ w Łazach były wspólne pastwiska (serwituty).

W drugiej połowie XIX w. gmina Gołabek¹¹ miała swą siedzibę w Łazach (do 1954 r.). Bowiem w tej miejscowości istniał największy w okolicy majątek ziemski, a dziedzice najczęściej piastowali funkcję wójta.

Z dawnych XIX-wiecznych budynków pozostał we wsi fragment dworku modrzewiowego, w którym 1863 r.¹² odbywały się msze powstańców. Mieszkali w nim m. in. rodzice Henryka Sienkiewicza. Bardzo nikczemnie z właścicielami jak i wyposażeniem obeszlą się żołnierze radzieccy w 1944 r.¹³.

W Łazach były również inne okazałe dwory, których właścicielami byli niemieccy osadnicy. Po wojnie rozwijała się Spółdzielnia Samopomocy Chłopskiej¹⁴. Z początkiem lat 50-tych została ona przenie-

⁶ Ibidem.

⁷ H. Szczęśniak, op. cit.

⁸ Ibidem.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem.

¹² Wywiad przeprowadzony z Zofią Niewęłowską przeprowadzony dnia 7 marca 2005 r.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Wywiad przeprowadzony z Michaliną Gołowską dnia 9 marca 2005 r.

siona z terenu będącego własnością rolnika z Aleksandrowa (sąsiedniej wsi) do centrum Łazów, a później, pod koniec lat 50-tych pod wschodnie krańce wsi, do nowo wybudowanych magazynów, sklepu i biura z kasą na terenie odsprzedanym spółdzielni (istniejącej do końca lat 80-tych) przez Jana Świerczewskiego¹⁵.

W latach 50-tych i 60-tych¹⁶ była tu siedmio-klasowa szkoła podstawowa, w której z czasem zostały cztery klasy. Zaś na początku lat 70-tych¹⁷ szkołę ostatecznie zlikwidowano, choć nie można powiedzieć, że panował we wsi niż demograficzny. Dzieci musiały chodzić do szkoły w sąsiedniej wsi oddalonej o 3 km. Droga była o tyle utrudniona, że choć asfaltowa, to biegła częściowo między polami, z których w zimę nawiewało duże ilości śniegu.

Na początku lat 60-tych¹⁸ powstał we wsi punkt skupu mleka. Zlewnię wybudowano w centrum wsi, tuż za przedszkolem. Zamknięto ją w 1995 r., bo większość ludzi przestała trzymać krowy.

Przez około ćwierć wieku, począwszy od lat 70-tych¹⁹, najbliższym miejscem zaopatrzenia w produkty spożywcze był sklep GSO-u (gminnej spółdzielni).

W latach 70-tych²⁰ powstało we wsi przedszkole publiczne, które mieści się do dzisiaj w budynku dawnej siedziby gminy Gołąbki. Przedszkole z racji swego położenia (przy głównej ulicy, od której odbiegają w tym miejscu trzy boczne drogi i znajdował się punkt skupu mleka) stało się z czasem centrum wsi. Zmieniło się to po 1994 r.²¹, kiedy oddano do użytku świetlicę (mogącą pomieścić ok. trzysta osób), służącą jednocześnie za salę weselną. Za pieniądze z wynajmowania świetlicy wybudowano szatnię dla graczy drużyny piłkarskiej LZS Łazy, która zajmuje zależnie od sezonu miejsce w lidze od trzeciej do siódmej lokaty. Boisko mieści się przy budynku świetlicy.

Na początku lat 90-tych²² we wsi powstały cztery sklepy. Jednak szybko okazało się, że do zaopatrzenia mieszkańców wystarczą dwa.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem.

²¹ Ibidem.

²² Ibidem.

Obecnie, kiedy liczba mieszkańców wzrosła, nikt nadal nie otworzył nowego sklepu, ponieważ zdecydowana większość ludności robi zakupy w dużych sklepach w Łukowie.

Jeszcze piętnaście lat temu można było powiedzieć, że Łazy są miejscowością typowo rolniczą. Przeważały gospodarstwa małe i średnie. Każdego roku podczas trwania sezonu wypasu bydła codziennie ok. godz. 19 ulicą prowadzono stado krów, które były doprowadzane do poszczególnych gospodarstw. Dziś pozostało w Łazach niewielu rolników, w tym kilku mających większe gospodarstwa. Klasa uprawianej ziemi waha się od czwartej do piątej. Wzdłuż rzeki Krzny ciągnie się pas łąk (ok. 1,5 km dł.), na których dwa lata temu poszerzano rowy. Mniej więcej w tym samym czasie pogłębiano i poszerzano rzekę, gdzie woda dopiero od kilku lat jest przezroczysta. Dało się to zauważyć prawie natychmiast, kiedy łukowska mleczarnia przestała wylewać do rzeki „uboczne produkty” przetworu mleka.

Jadąc ze wsi do stacji kolejowej, jakieś 100 m po przejechaniu przez Krznę, po prawej stronie prowadzącej do szosy (nazywanej przez ludzi Wójtostwem²³), zaczyna się kształtować teren podmokły. Jednocześnie bardzo powoli zmniejsza to areał łąkowy.

Na wschodnim krańcu wieś porasta sosnowy las (wyrzut)²⁴. Od mniej więcej pięciu-siedmiu lat narasta w Łazach zjawisko sprzedaży ziemi uprawnej pod budowę domów. W przeciągu tego czasu sprowadziło się tu wiele rodzin, przeważnie z miasta. Dzieje się tak z racji niedużej odległości Łazów od Łukowa (2-3 km). Panuje jednocześnie zjawisko mody na posiadanie domu na wsi, na co jednak nie wszyscy mogą sobie pozwolić. Jadąc w kierunku Łuków-Łazy zauważymy nowe domy na początku (w lewej bocznej uliczce) i na końcu wsi. Szczególnie dużo jest ich na końcu, ponieważ było tam najwięcej ziemi wystawionej na sprzedaż.

W ten sposób dosyć wyraźnie wzrosła liczba mieszkańców wsi. Obecnie w Łazach jest ponad czterysta domów, we wsi są cztery przystanki autobusowe.

Napływ ludności miejskiej, która wybudowała domy również na obrzeżach Łazów przy bocznych drogach, pociągnął za sobą znaczne polepszenie stanu owych dróg, albowiem przez ostatnie dwa lata doczekano się wylania na nie asfaltu.

Jeśli zaś poznamy bliżej mieszkańców wsi, to zobaczymy, że dwie wysuwające się na czoło grupy to emeryci i renciści oraz bezrobotni

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

w różnym wieku, choć można również zauważyć w Łazach zjawisko działające w odwrotnym kierunku, sprowadzania się tutaj ludzi z miasta.

Młodzież, niemająca jeszcze stałego źródła dochodów, wykorzystuje prawie każdą nadarzącą się okazję wyjazdu do większego ośrodka miejskiego i podjęcia tam pracy, albowiem Łuków będący na wschodzie Polski w czołówce wyludniających się miast, nie jest w stanie zapewnić nowych miejsc pracy.